

Підсумовуючи, зазначимо, що концепт TRAVELING в сучасній англійській мові структурується за такими основними ознаками: «На кордоні/At the border», «Каса/Ticket office», «Дорога/Road», «Житло/Accommodation», «Харчування/Eating out», «Відпочинок та розваги/Rest and fun», «Місця/Places». Кожна з ознак має свої вербалізатори., які надалі можна розглядати та класифікувати з точки зору відтінків цих ознак. Таким чином, проведене дослідження є підґрунтям для подальшої детальнішої побудови та дослідження концепту TRAVELING в сучасній англійській мові.

Список використаних джерел:

1. Приходько А.М. Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики / А. М. Приходько. – Запоріжжя: «Прем'єр», 2008. – 107 с.
2. Рябцева Н.К. «Вопрос»: прототипическое значение концепта / Н. Рябцева // Логический анализ языка. Культурные концепты – М.: Наука, 1991. – 101 с.
3. Старко В.Ф. Концепт ГРА / В. Ф. Старко. – Луцьк: РВВ «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2007. – 43 с.
4. Таланов О.С. Українсько-англійський розмовник / О. Таланов. – Київ: Арій, 2008.
5. ABBYY Lingvo 12 [Електронний ресурс]. – 2006. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.lingvo.ua/uk>

Криворука О.О.

студентка,

Науковий керівник: Шапочкіна О.В.

кандидат педагогічних наук,

Київський університет імені Бориса Грінченка

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЯВИЩА КОЛОРИСТИКИ ЯК СКЛАДОВОЇ МОВНОЇ КАРТИНИ СВІТУ

Колір – об'єкт вивчення багатьох дисциплін, іноді дуже далеких від лінгвістики: психофізики, психофізіології, психології сприйняття, оптики, анатомії ока, колориметрії, світлотехніки, теорії фотографії, поліграфії, хімії барвників тощо. Колір вважається психологічно-емоційно-культурним явищем, за допомогою якого передається емоційний та ментальний стан людини, її риси характеру, соціальні та культурні аспекти життя народу.

При дослідженні кольороназв у мовознавстві вчені обов'язково повинні спиратися на відомості про феномен кольору, отримані з суміжних дисциплін, а також дані про його джерела, його поширення і значення в тих чи інших галузях культури, мистецтва і промисловості, про особливості використання колірних характеристик різних об'єктів у різних сферах людського буття.

Особливістю групи слів на позначення кольору є те, що на відміну від інших об'єднань слів, вони мають безпосереднє співвідношення з екстралінгвістичної реальністю – колірним спектром [3, с. 16]. Якщо розглядати колір з точки зору фізичного підходу, то визначення кольору у фізиці (згідно світловій теорії Ньютона) зводиться до того, що кожен колір представляє собою світлову хвилю, що має певну довжину. Таким чином, колір – це світловий потік, який при перетині з поверхнею

будь-якого об'єкта заломлюється або розкладається на безліч відтінків, складових колірної спектра, кожен з яких відрізняється своєю довжиною хвилі [6].

У фізиці прийнято виділяти три основні кольори – жовтий, синій і червоний. Вони являють собою найпростіші неподільні кольори і теоретично можуть, з одного боку, складати всі інші кольори в природі, але, з іншого боку, можуть при змішуванні у певній пропорції давати безбарвність, тобто сірий колір.

Кольори з погляду їхньої фізичної природи поділяються на ахроматичні, або безбарвні (чорний, білий, сірий) та хроматичні, або зафарбовані (червоний, жовтий, оранжевий, зелений, синій, голубий, фіолетовий). Ахроматичні кольори різняться ступенем світлості, хроматичні – світлістю, насиченістю і тоном.

Фізіологічний або нейрофізіологічний підхід йде корінням у фізичний підхід і тісно пов'язаний як з ним, так і з фізіологією і нейрофізіологією людини – будовою його мозку і зорових органів. У рамках цього підходу колір теж розуміється як світловий потік, який у вигляді світлового променя, перетинаючись з сітківкою ока і кристаліком, що працює як призма, розкладається на певну колірну гаму і фокусується в різних зонах кори головного мозку. Вважається, що в корі головного мозку є чотири колірних зони, які нейрофізіологічно запрограмовані. Це зони червоного, жовтого, зеленого і синього кольорів, тобто будь-яка людина з самого народження здатна сприймати і розрізняти ці кольори [4, с. 94].

Колір є предметом розгляду і в галузі філософії. У своїй роботі «Людське пізнання» Б. Рассел для чіткого визначення кольору пропонує ввести просторово-часовий аспект. Іншими словами, відмінність у відтінках кольорів, згідно з його точки зору, залежить від просторово-часового положення кольорової плями в полі спостереження. На його думку, не може бути двох ідентичних відтінків кольору, так як один і той же відтінок не може існувати в двох областях одного зорового поля з рівною мірою віддаленості від його центру [6].

Колір відіграє важливу роль у становленні й розвитку культури. Вже на ранніх стадіях формування первісного суспільства він був засобом виділення і позначення найважливіших галузей людського досвіду, допомагає орієнтуватися в просторі й часі, є ефективним засобом регулювання відносин між людиною і предметним світом, між світом людей і світом релігійно-магічних та природних сил [6].

Поняття про кольори знаходять відображення у словесних одиницях мови – у колоративах (кольороназвах, кольоролексемах, іменах кольору, хроматизмах, колірних прикметниках). Лінгвістичне осмислення мовної картини кольору базується на виявленні їх словесного багатства і розкритті їхньої внутрішньої форми, пізнанні різних семантичних перетворень і символізації, властивої для певного етносу [6].

Проблема кольоропозначення залишається актуальною в сучасній лінгвістиці. Існує безліч різних підходів до дослідження найменувань кольору. Так, останні вивчалися за допомогою порівняльно-історичного, описового, синхронно-порівняльного методів і методу математичної лінгвістики. Об'єктами дослідження в області колоронімів є їх стилістичні функції, формування нових значень слів і словосполучень на основі колірних визначень, символіка кольору, системні відносини між лексичними одиницями кольору, способи вираження відтінків кольору в окремих мовах, переклад імен кольору з однієї мови на іншу. Також у сучасній лінгвістичній літературі велика увага приділяється аналізу особливостей вживання кольоропозначень в художніх текстах (у семасіологічному плані, з точки

зору їх частотності та функціонування) і проблемам, пов'язаним зі специфікою окремих кольороназв (їх етимології, семантиці і тощо).

У лінгвістів викликають активний інтерес властивості сполучуваності назв кольорів і визначуваних ними предметів, явищ; фразеологія, заснована на колірній лексиці, семіотика кольору в контексті художньої літератури, міфології, фольклору, символіка кольору. О. Крижанська звертає увагу на необхідність диференційованого підходу до градації колірних ознак: «Усі українські назви кольорів за походженням можна поділити на дві лексико-семантичні групи: первинні і вторинні. До первинних відносяться назви кольорів, які в сучасній українській мові не співвідносяться з іменниками-референтами і означають абстрактні колірні якості. Їхнє походження та зв'язок з певною конкретною назвою розкривається за допомогою етимологічного аналізу (червоний, рум'яний, рудий, жовтий, зелений і т. д.). Вторинними є українські кольороназви, що передають конкретний колір за колірною подібністю до предметів і явищ навколишнього світу» [2, с. 22].

У новітніх дослідженнях функціональної семантики кольоративів ураховуються як позамовна інформація про феномен кольору, так і його місце та роль у формуванні національної мовної картини світу, що дозволяє простежити смислову перспективу розгортання колірних образів. Крім того, естетичні трансформації кольороназв аналізуються із застосуванням теорії поля, що забезпечує системність дослідження, а також можливість змоделювати колірний простір у межах індивідуально-мовної картини світу (розвідки А. Критенка, Т. Панько, В. Дяченка). Проблема семантики кольоративів та їх естетичної значущості в художньому тексті постійно перебуває в полі зору науковців (І. Бабій, Г. Губарева, В. Дятчук, Т. Ковальова, Л. Пустовіт та ін.).

У процесі аналізу лінгвістичних робіт, присвячених дослідженню слів і виразів, що позначають колірні відтінки, було виявлено відсутність уніфікованого мовознавчого терміну. Таким чином можна виокремити наступні дефініції: 1) «кольоропозначення» (А. Улянич, І. Ковальська); 2) «ім'я кольору», «назва кольору», «кольороназва» (І. Бабій, Н. Науменко, Н. Адах, А. Критенко); 3) «колірний термін», «термін кольору» (Б. Берлин, П. Кей, С. Кантемір); 4) «найменування з колірним компонентом», «кольоронайменування», «назва кольору», «прикметник із значенням кольору», «колірний прикметник» (Л. Піскозуб, О. Кучерук, Т. Пастушенко, М. Чікало); 5) «оккзоналізм-хроматонім» (С. Циганова), «кольоратив» (А. Швець), «кольоронім» (О. Паливода), «слово-кольоратив» (Т. Семашко), «символи-кольоративи» (О. Куцик), «колірний епітет» (І. Бабій), «кольористична лексика» (Ю. Чебан), «кольористичний епітет» (С. Шуляк), «хроматизми» (С. Форманова, О. Базик) тощо.

Колір є найдавнішою реальністю людського буття, складним явищем, пізнання якого було тривалим. За класифікацією А. Критенка, кольороназви української мови прийнято поділяти на «основні» і «другорядні». Основними є назви давнього походження, генетично споріднені з кольоропозначеннями в інших слов'янських мовах, вони становлять ядро всієї лексико-семантичної групи кольороназв, навколо якого розташовані назви пізнішого походження. Цими основними є сім семантично незалежних назв, які позначають «колір без відтінків»: червоний, жовтий, зелений, голубий, синій, білий, чорний. Усі інші є назвами відтінків основного тону, що вказують на міру вияву колірної якості, на інтенсивність колірного тону, змішування кольорів, на колірну ознаку, якої набув предмет у результаті якоїсь дії чи процесу, і на ряд інших ознак. Вони семантично об'єднуються навколо

«основних»: це майже всі наявні в мові колірні назви (сіруваті, зелененький, чорнющий, блідий, багристий та ін.).

За відношенням назви кольору до поняття про нього прийнято виділяти два типи назв кольорів: 1) назви, що позначають конкретну колірну ознаку предмета чи явища об'єктивної дійсності. Це численна група, яка охоплює невмотивовані (білий, зелений, синій і ін.) та вмотивовані з погляду носіїв сучасної української мови кольоропозначення (волошковий, срібний, солом'яний тощо); лексеми з колірною семантикою різних граматичних категорій (синій, синь, синьо та ін.); назви, що вказують на ступінь вияву колірної ознаки (найчорніший, темнющий і ін.); 2) назви, що характеризують забарвлення предмета, не вказуючи на конкретний характер кольору. Такі назви посідають окреме місце в семантичній класифікації слів із колірним значенням, оскільки вони чітко не позначають конкретний колір, але дають певну інформацію про забарвлення предмета чи явища, тому їх умовно можна вважати кольороназвами. Серед них виділяються такі групи: а) назви, які визначають ступінь насиченості, інтенсивності кольорів, не називаючи конкретної колірної якості: ясний, світлий, темний, блідий; б) назви, що вказують на спосіб поєднання кількох невизначених кольорів у певній формі: цвітом весен обвито, кольористий, доливати барв у палітру; в) назви для неозначеного кольору, які вказують на загальне забарвлення реалій, не визначаючи його конкретного характеру: кольоровий, барвити, рясніти, барвистий, кольорами стати, замурзаний; г) назви, що виражають відтінки певного забарвлення предметів і явищ природи: яскравий, чистий; г) назви, які вказують на загальний характер забарвлення реалії, зумовлений дією сонця, вітру тощо: смаглявий. До лексико-семантичної групи назв кольорів належать і загальні назви цієї категорії слів, які позначають сукупну колірну ознаку: колір, фарба, барва, краска [3, с. 97–100].

Отже, кольоративи мають специфічний вимір у мові, релевантний в аспекті комунікативної значущості. Семантичне поле «колір» репрезентує індивідуально-авторські колірні концепти та їх організацію, воно складається із сукупності усіх мовних одиниць, що передають колірну семантику в творах.

Список використаних джерел:

1. Козак Т. Лексико-семантична група слів, які позначають колір у німецькій мові (діахронічне дослідження): Автореф. дис. ... канд. філ. наук. – Одеса, 2001. – 32 с.
2. Крижанська О. Яким буває червоне? (Синонімічні кольороназви в українській мові) / О. Крижанська // Урок української. – 2001. – № 2(24). – С. 22–24.
3. Критенко А. П. Семантична структура назв кольорів в українській мові / А. П. Критенко // Мовознавство. – 1967. – № 4. – С. 97–112.
4. Мічугіна С. В. Денотативний простір прикметників кольору в англійській мові: Дис. канд. філол. наук. – М., 2005. – 203 с.
5. Паливода О. П. Колористика як частина мовної картини світу та особливості перекладу колоронімів, 2009.
6. Сохмій Д. Феномен кольору та його відображення в мові.